

## PRAVILNIK

### o priznavanju izvannastavnih aktivnosti studenata Sveučilišta u Zagrebu

#### RAZLOZI I OSNOVA ZA NJEGOVO DONOŠENJE

#### PRIMJERI DOBRE DOMAĆE I MEĐUNARODNE PRAKSE

### POJAM IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

Pojam *izvannastavnih aktivnosti* obuhvaća sve aktivnosti koje nisu organizirane kao sastavni dio studijskog programa, neovisno o tome tko ih organizira i događaju li se unutar Sveučilišta ili izvan njega, u zajednici. Izvannastavne aktivnosti predstavljaju **neformalne/informalne oblike učenja** kroz koje se stječu i razvijaju socijalne, osobne i ključne kompetencije, generičke i prenosive vještine odnosno kompetencije za cjeloživotno učenje.

### PRAVNA OSNOVA ZA VRJEDNOVANJE IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

Osnovu za vrjednovanje izvannastavnih aktivnosti kroz sustav ECTS bodova pronalazimo u dokumentu **ECTS Users' Guide (2015.)**, u kojem se, između ostaloga, navodi da je prednost sustava ECTS-a u tome što može biti primijenjen u svim cjeloživotnim kontekstima obrazovanja, primjenjujući ista načela za dodjelu bodova, nagrađivanje, akumulaciju i transfer na isti način kao što su dodijeljeni bodovi za sastavne dijelove programa. Dokumentiranje svih postignuća u učenju i ostvarivanje odgovarajućeg broja ECTS bodova na razini obrazovanja omogućava da učenje bude vrjednovano-priznato na transparentan, dokazan način tako da dodijeljeni bodovi mogu pridonijeti budućoj kvalifikaciji. **Instrumenti priznavanja i vrjednovanja u formalnom obrazovanju trebali bi se prilagoditi razvoju različitog, fleksibilnog obrazovnog okruženja, potvrđujući nove oblike otvorenog obrazovanja omogućenog novim tehnologijama.** Ispravna primjena ECTS-a bitno će unaprijediti i olakšati ovaj proces. **Visokoobrazovne institucije trebale bi biti kompetentne za dodjelu ECTS bodova za postignuća u obrazovanju ostvarena izvan formalnog obrazovanja kroz radno iskustvo, volontiranje, studentsko participiranje,** potvrđujući tako da ova postignuća udovoljavaju zahtjevima njihovih kvalifikacija ili komponenti. **Priznavanje rezultata ostvarenih kroz neformalno obrazovanje trebalo bi automatski biti praćeno izdavanjem potvrde s istim brojem ECTS bodova koji odgovaraju obrazovanju kroz formalne programe.**

Nadalje, u dokumentu **Dopunska isprava o studiju - Upute, pravila i ogledni primjeri, drugo dopunjeno izdanje (MZOS, 2013.)** u dijelu 6. 1. *Dodatne informacije*, mogu se navoditi eventualne nagrade, stipendije i priznanja **te izvannastavne aktivnosti studenta.** Uz objašnjavanje studentskoga rada na kvalifikaciji, ova cjelina omogućuje visokomu učilištu i da prizna dodatni rad i uspjeh studenta tijekom studija. **Ako se ovdje dodaju informacije koje nisu sastavni dio studijskoga programa (npr. rad u studentskoj udruzi, studentsko predstavljanje, nagrada ili uspjeh na studiju koju ne izdaje visoko učilište koje izdaje kvalifikaciju), visoko učilište treba svim studentima omogućiti da pod jednakim uvjetima dostave informacije za ovu cjelinu.** Budući da je dopunska isprava javna isprava o studentu, visoko učilište treba definirati uvjete pod kojima se mogu rabiti podaci o studentskim aktivnostima tijekom studija koje nije prikupilo visoko učilište.

Također, osnovu za vrjednovanje izvannastavnih aktivnosti kroz sustav ECTS bodova pronalazimo i u **Zakonu o hrvatskom kvalifikacijskom okviru (NN 22/13, 41/16, 64/18, 47/20)** čiji je cilj, između ostaloga, izgradnja sustava vrjednovanja kompetencija stečenih **neformalnim i informalnim oblicima učenja.** Važno je naglasiti da vrjednovanje izvannastavnih aktivnosti doprinosi motiviranju studenata za uključivanje u izvannastavne aktivnosti i time, razvoju ključnih kompetencija cjeloživotnoga učenja koje se implicitno uključuju u sve kvalifikacije, zbog čega predstavljaju iznimno važan element kvalifikacijskog okvira.

Prateći (obrazovne) politike poticanja cjeloživotnog učenja, uglavnom s ciljem doprinosa uspješnosti studiranja i zapošljavanja studenata, brojna visoka učilišta razvijaju mehanizme vrjednovanja izvannastavnih aktivnosti. Okruženje u visokom obrazovanju mijenja se s ubrzanim razvojem različitih i fleksibilnih prilika za učenje/obrazovanje, stoga su visokoobrazovne institucije suočene s potrebom da zadovolje različitosti studentskih skupina i da im pruže prilike za individualno obrazovanje i različite modele obrazovanja. **Osnovu za navedeno čine i primjeri dobre međunarodne i domaće prakse koju opisujemo u nastavku teksta** (Kotlar i Čulum, Vrednovanje izvannastavnih aktivnosti: pogled iz studentske perspektive, UDK: 378.14:364.467, izvorni znanstveni članak, 2014.).

## **PRIMJERI DOBRE MEĐUNARODNE PRAKSE VRJEDNOVANJA IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI**

U *Agendi za modernizaciju visokog obrazovanja u Europi* Europske komisije (2011), ističe se zahtjev za povećanjem broja visoko obrazovanih stručnjaka, smanjenje odustanaka od studija, poboljšanje kvalitete i relevantnosti visokog obrazovanja na način da studijski programi zadovoljavaju potrebe pojedinca, tržišta rada i omogućuju razvijanje karijera za budućnost te podršku izvrsnosti u istraživanju i poučavanju. **Europska komisija prepoznaje da se ovom zahtjevu, između ostaloga, može udovoljiti ukoliko se studentima osiguraju mogućnosti za stjecanje dodatnih kompetencija njihovim sudjelovanjem u izvannastavnim aktivnostima i međunarodnoj razmjeni, što se ističe u ciljevima spomenute Agende.** Pored osiguravanja stjecanja dodatnih kompetencija sudjelovanjem u izvannastavnim aktivnostima, Europska komisija inzistira na jačanju veza obrazovanja, istraživanja i poslovnog sektora kako bi se promoviralo izvrsnost i inovacije. Imajući u vidu da budući poslovi, pored fundamentalnih znanja i praktičnih vještina, sve više zahtijevaju generičke kompetencije, kreativnost i inovativnost u radu, brojna europska visoka učilišta unapređuju i obogaćuju svoje studijske programe, osmišljavajući pritom i izvannastavne aktivnosti, kao i mehanizme vrjednovanja kompetencija koje studenti stječu angažmanom u takvim aktivnostima. Međutim, **brze promjene koje nam donosi tehnologija, onemogućavaju planiranje i programiranje nastavnih sadržaja i aktivnosti koje će omogućiti potpunu pripremljenost studenata za neka određena radna mjesta, koja se u trenutku pripreme studijskih programa tek razvijaju ili možda uopće ne postoje.**

Iznimno dobro razvijen sustav poticanja studenata na izvannastavne aktivnosti nalazimo u **Sjedinjenim Američkim Državama**. U okviru različitih centara (*Student Affairs*) koji pružaju podršku studentima, na američkim je visokim učilištima zaposlen veliki broj stručnjaka, profesionalaca iz područja obrazovnog i karijernog savjetovanja, koji planski i kontinuirano potiču studente na aktivnosti koje će doprinijeti boljem akademskom uspjehu te doprinijeti (boljoj) pripremi za tržište rada. Stoga se kroz aktivnosti u organizaciji spomenutih centara/ureda izaziva bliska povezanost s materijom koja se uči i tako pomaže studentima da svoje teorijsko znanje, stečeno akademskim putem, kroz izvannastavne programe/aktivnosti praktično iskuse i tako postignu dubinsko učenje, steknu kompetencije koje će im trebati po završetku studija u životu i radu (Keeling, 2004 i 2006; Baxter Magolda, 1998a, 1999b, 2000, 2003; Baxter Magolda i King, 2004; prema Evans, 2010). Neke od ovako organiziranih aktivnosti studentima se boduju kao sastavni dio studijskog programa, ali to nije uvijek slučaj.

**U međunarodnom visokoškolskom okruženju pronalazimo različite oblike poticanja izvannastavnih aktivnosti studenata.** Nije rijetkost naići na slučajeve upisivanja izvannastavnih aktivnosti u dopunsku ispravu o studiju, te dodjeljivanje bodova koji, nakon što su dodijeljeni, mogu zamijeniti izborni dio studijskog programa. Pri tome visokoobrazovne ustanove samostalno donose odluke o načinu bodovanja tih aktivnosti, jer univerzalna regulativa u ovom području ne postoji. **Primjerice, Imperial College London u Velikoj Britaniji je propisao smjernice za dodjelu ECTS bodova za izvannastavne aktivnosti kojima student može steći dodatne bodove izvan razdoblja**

**trajanja studija/semestra** (npr. ljetna stručna praksa, tzv. *internship*). Bodovi se mogu steći za istraživačke aktivnosti i aktivnosti koje su povezane s područjem studiranja, a koje imaju akademski karakter i jasno izražene ishode učenja. Međutim, propisan je minimum trajanja aktivnosti - šest radnih tjedana (225 sati). Po završetku aktivnosti, student piše dnevnik/izvješće s osobnim osvrtom (*reflective journal*) od minimalno 2000 riječi, nakon čega ga usmeno prezentira, čime prolazi procjenu ostvarenosti planiranih/očekivanih ishoda učenja (*Guidelines for allocating ECTS credits*, 2010).

**Finsko Sveučilište Jyväskylä se ravna Rektorovom odlukom o dodjeli ECTS bodova izvannastavnim aktivnostima, kojom dominira sudjelovanje studenata u sveučilišnim tijelima upravljanja i studentskim udrugama/organizacijama.** Bodove studenti mogu dobiti samo jedanput za istu vrstu aktivnosti, pri čemu je na taj način moguće ostvariti maksimalno osam ECTS bodova tijekom cjelokupnog studija. Za dva ECTS boda potrebno je provesti minimalno jednu godinu na pozicijama sveučilišnih upravljačkih tijela, u administraciji studentske organizacije (udruga), u administraciji studentskog upravljačkog tijela ili u radu sveučilišne radne skupine. Bodovi mogu biti zamjena za kurikularne ili dodatni. Student treba prijaviti aktivnost najkasnije godinu dana nakon njezina izvršenja, pri čemu podnosi izvješće i dnevnik s refleksijama iz kojega se treba vidjeti što je naučeno (*Rehtorin päätös*, 2013). Određeno minimalno vremensko razdoblje za trajanje izvannastavnih aktivnosti koje se vrednuju s ciljem priznavanja stečenih kompetencija, u nekim od prethodno navedenih primjera, upućuje na činjenicu da se iza takvih odluka nalazi uvjerenje da je za stjecanje kompetencija potrebno dulje vremensko razdoblje.

**Prema Report on Extra-Curricular activities at EU Universities, Sveučilište u Udinama, u Italiji, sveučilišnim je pravilnikom definiralo koje se izvannastavne aktivnosti mogu vrednovati i na koji način. Tako se ECTS bodovima potiče stručna praksa, te sudjelovanje u seminarima, ljetnim školama, konferencijama, i sličnim aktivnostima, koje nisu obavezni dio studijskog programa, ali su povezane s područjem studiranja.** Za sportske se aktivnosti mogu dobiti bodovi ako pripadaju u područje studiranja, u protivnom se za njih dobiva priznanje od sveučilišta, što je slučaj i s ostalim aktivnostima kada nisu povezane s područjem studiranja. Vrednovati se mogu i aktivnosti koje nisu predviđene pravilnikom, o čemu se individualno odlučuje za svaki pojedini slučaj. U istome se izvješću navodi kako su na austrijskim sveučilištima brojne aktivnosti, koje se uobičajeno promatraju kao izvannastavne, uobličene u formu izbornog predmeta, čijim odabiranjem studenti automatski dobivaju i njihovo vrednovanje kroz sustav ECTS bodova (primjerice, na Sveučilištu BOKU sudjelovanje u radu sveučilišnog orkestra studentu donosi 2 ECTS po semestru). Na isti način se promatra rad u Studentskom zboru, za kojega se također dobivaju ECTS bodovi.

**Australsko sveučilište New South Wales (UNSW Medicine) potiče svoje studente na izvannastavne aktivnosti** na način da omogućuje određen broj opravdanih izostanaka s nastave radi sudjelovanja u volonterskim aktivnostima u zajednici, sudjelovanja na sportskim natjecanjima, određenim aktivnostima koje provode studentske organizacije, sudjelovanja na konferencijama i sl. (*Policy on extra-curricular activities affecting attendance in MBBS and BMed/MD Program*, 2014).

## **PRIMJERI DOBRE DOMAĆE PRAKSE VRJEDNOVANJA IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI**

**Sveučilište u Puli je 2014. donijelo Pravilnik o dodjeli ECTS bodova za izvannastavne aktivnosti** kojim se uređuju osnovna načela, kriteriji i postupak dodjele ECTS bodova za aktivnosti studenata ostvarenih izvan nastave opisane studijskim programima i izvedbenim planovima nastave studija Sveučilišta, pri čemu se ECTS bodovi mogu dodijeliti izvannastavnoj aktivnosti studenata Sveučilišta kojoj prethodno nisu dodijeljeni ECTS bodovi u sklopu studijskih programa Sveučilišta niti domaćih ili međunarodnih institucija, pri čemu su ishodi učenja koji se postižu temeljem te aktivnosti odgovarajući razinama Hrvatskog kvalifikacijskog okvira za visokoobrazovne institucije i koji se mogu provjeravati. O dodjeli ECTS bodova odlučuje Senat na prijedlog Stručnog vijeća odjela/Fakultetskog vijeća, pri čemu ista vrijedi do promjene programa temeljem kojeg je donesena. Dodijeljeni ECTS bodovi upisuju se u indeks i dopunsku ispravu.

**Riječko sveučilište u svojoj Strategiji 2007.-2013.** predviđa razvijanje i institucionaliziranje izvannastavnih aktivnosti kroz godišnji plan aktivnosti, zajedno s uspostavljanjem financijskih instrumenata koji će ih podupirati. Slične se tendencije pronalaze i u **novoj Strategiji Sveučilišta u Rijeci 2014.-2020.** Kako bi se studentima omogućilo iskustveno učenje, 2013. godine je osnovana sveučilišna radna skupina s ciljem osmišljavanja modela vrednovanja izvannastavnih aktivnosti kroz sustav ECTS bodova. Cilj je radne skupine, između ostaloga, potaknuti i fleksibilizaciju studijskih programa na sastavnicama, kako bi se prepoznale kompetencije stečene izvannastavnim aktivnostima koje istovremeno doprinose ostvarenju ciljeva i predviđenih ishoda učenja studijskog programa. Nadalje, Sveučilište u Rijeci ima od siječnja 2011. godine i **Preporuku o priznavanju izvannastavnih aktivnosti** tijekom kojih studenti stječu relevantne kompetencije, kojom se preporučuje sastavnicama da upišu izvannastavne aktivnosti u dopunsku ispravu o studiju. Odsjek za pedagogiju riječkog Filozofskog fakulteta omogućio je studentima treće godine preddiplomskoga i studentima diplomskoga studija pedagogije priznavanje ECTS bodova za izvannastavne aktivnosti kojima je moguće zamijeniti izborne predmete. Na taj način je moguće ostvariti maksimalno tri ECTS boda po semestru, pri čemu je važno da se radi o aktivnostima koje omogućuju razvijanje kompetencija, odnosno postizanje ishoda učenja, koji su komplementarni pedagojskoj znanosti i pedagoškoj struci. Osmišljena je interna procedura prijave, izvještavanja i vrednovanja u kojoj uvijek sudjeluju tri nastavnika s Odsjeka. U praksi je to zaista veliki broj mogućnosti: izlaganje na skupovima/konferencijama, organizacijski odbori, uređivački odbori časopisa, radovi prihvaćeni za objavljivanje/objavljeni prikaz knjige prihvaćen za objavljivanje/objavljen, sudjelovanje na ljetnim školama, sudjelovanje u pripremi i izradi relevantnih dokumenata za Odsjek/FFRI, projekti u lokalnoj zajednici (volonterski i/ili honorarni angažman), rad u organizacijama civilnog društva u lokalnoj zajednici (volonterski i/ili honorarni angažman), student-mentor, student asistent osobama s invaliditetom, osmišljavanje i provedba radionica u institucijama i organizacijama za odgoj i obrazovanje (vrtićima, osnovnim i srednjim školama, institucijama za obrazovanje odraslih, domovima, udrugama i sl.) - radionice za učenike, nastavnike, stručne suradnike i roditelje, osmišljavanje i provedba javnih predavanja, tribina i/ili okruglih stolova o aktualnim pitanjima u odgoju i obrazovanju (Forum aktualnih rasprava i/ili rasprave o kontroverznim javnim pitanjima), te održavanje javnog predavanja.

**Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu** je 2006. godine osnovao Centar za izvannastavne aktivnosti s ciljem osnaživanja studenata u njihovim intelektualnim i radnim naporima, razumijevanja pravničke profesije,

poticanja osobnog razvoja, usvajanja komunikacijskih vještina, informacijskog opismenjavanja te uključivanja u *pro bono* inicijative. Centar organizira raznovrsne edukacije, razne aktivnosti u suradnji s nevladinim udrugama, tribine i okrugle stolove, studentska putovanja i slične aktivnosti.

**Sveučilište u Dubrovniku** na svojim mrežnim stranicama navodi poticanje aktivnog uključivanja studenata u nastavni proces, upravna tijela i istraživačke projekte te izvannastavne aktivnosti, kao jedno od svojih temeljnih obilježja. Pravilnik o radu s volonterima Sveučilišta u Zadru, na snazi od 2011., omogućuje da se za volonterske aktivnosti studenata dodijele ECTS bodovi. Priznavanje traži organizator (volonterske) aktivnosti po završetku nastave u semestru, tako što sveučilišnom ECTS koordinatoru podnosi izvješće koje sadrži opis obavljenih aktivnosti. Student koji traži priznavanje također predaje izvješće, kojim ujedno radi i samoprocjenu stečenih kompetencija.

**Strategija studija i studiranja Sveučilišta u Zagrebu (2014.-2025.)** navodi kao dugoročni cilj sveučilišta do 2025. godine poticanje sudjelovanja studenata u kreativnim izvannastavnim aktivnostima i programima razvoja, za što je predviđeno vrjednovanje sukladno važećem Pravilniku o dodjeli ECTS bodova za izvannastavne aktivnosti (2013).

Dok je na hrvatskim visokim učilištima praksa upisivanja izvannastavnih aktivnosti u dopunsku ispravu o studiju tek započela unazad nekoliko godina, i još uvijek se ne provodi sustavno niti jednako, u Velikoj Britaniji je višegodišnje iskustvo pokazalo da je upravo dio dopunske isprave koji se odnosi na dodatne aktivnosti tijekom studija, potrebno opširnije opisati. Naime, pokazalo se da je taj dio poslodavcima najinteresantniji, jer im pruža relevantne informacije za donošenje odluke o zapošljavanju. S ciljem da se učini dostupna poslodavcima i ostalim zainteresiranima, kreirana je elektronička *isprava Higher Education Achievement Report* (HEAR), (2004., prvo izdanje), koju od 2007. godine za korištenje preporučuje i *Measuring and Recording Student Achievement Steering Group*. Sadrži sve podatke koje sadrži i dopunska isprava, ali opširnije prikazuje dodatne aktivnosti i postignuća tijekom studija. Poslodavcima je HEAR baza dostupna mrežnim kanalima. Sve veća popularnost HEAR isprave u Velikoj

Britaniji dovodi do razmatranja zamjene dopunske isprave o studiju s HEAR ispravom.

## ZAKLJUČAK

Radi ujednačavanja postupaka vrjednovanja izvannastavnih aktivnosti na razini Sveučilišta (praksa je pokazala da neke sastavnice vrjednuju izvannastavne aktivnosti, ali na različite načine, dok neke sastavnice takve aktivnosti uopće ne vrjednuju), potrebno je da Sveučilište ima akt koji će osigurati jasne i transparentne postupke vrjednovanja s ciljem osiguravanja mehanizama kojim bi se sprječavala zlouporaba, tj. prijavljivanje i priznavanje aktivnosti koje se uistinu nisu dogodile ili nisu rezultirale odgovarajućim dokazanim/provjerljivim ishodima učenja sveučilišne razine, uzimajući u obzir postojeće postupke na međunarodnoj razini s ciljem usklađivanja postupaka radi njihove buduće prepoznatljivosti u međunarodnim okvirima, ali i utvrđenim nalazima istraživanja u domaćem kontekstu.